

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STV 102
ht 2004
Handledare:
Mikael Sundström

Personvalsvalda på Internet

Om
riksdagsledamöter invalda via personvalets Internetnärvaro och hur
den dess demokratiska värde

Abstract

Internet är fullt av udda företeelser som ingen skulle känna till om det inte vore för att Internets tekniska uppbyggnad skapade en ”lika för alla”-miljö. 1998 fick svenska väljare möjlighet att kryssmarkera bredvid en kandidat om väljaren ansåg att partiet hade placerat denne för långt ner på partilistan. Detta i kombination med Internets potential för aktörer att göra sig hörda utan att det kostar några större summor skapar nya utrymmen i den svenska demokratin.

I detta arbete tittas närmare på de politiker som blev invalda i riksdagen enbart tack vare personkryss i valet 2002. Jag har koncentrerat mig på deras webbnärvaro och utreder huruvida denna uppfyller demokratiska kriterier eller ej.

Keywords: democracy, internet, sweden, election, electorals

1.	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställningar	1
1.2	Metod och material	2
1.3	Begreppsdefinitioner.....	4
2.	Bakgrund	5
2.1	Tidigare forskning	5
3	Teori.	7
3.1	Inledning.....	7
3.2	IT och demokrati.....	7
3.3	En demokratisk kravspecifikation	8
3.4	Att utveckla demokrati	9
3.4.1	Barber och demokratin.....	9
3.4.2	Premfors och demokratin	9
3.4.3	Den starka demokratin	10
3.4	En IT-demokratisk kravspecifikation	11
4	Resultat.....	12
4.1	Hur representerar politikerna sig själva på nätet?	12
4.1.1	Politikernas Interneträff	12
4.1.2	Politikerna och Internet, en summering	15
4.2	Politikerna, Internet och demokratin.....	15
4.2.1	En mer generell bild av politikernas webbplatser	17
5	Analys.....	18
5.1	Internet i politiken.....	18
5.1.1	Demokratin på Internet idag	19
5.2	IT, demokratin och väljarna	19

1 Inledning

Internet är fullt av udda företeelser som ingen skulle känna till om det inte vore för att Internets tekniska uppbyggnad skapade en ”lika för alla”-miljö. Gemensamt för många av dessa företeelser är att de ofta saknar konkret uppbackning i form av marknadsföringsapparat, kapital m m. men röner framgång likväl.

1998 fick svenska väljare möjlighet att kryssmarkera bredvid en kandidat om väljaren ansåg att partiet hade placerat denne för långt ner på partilistan. Detta i kombination med Internets potential för aktörer att göra sig hörda utan att det kostar några större summor skapar nya utrymmen i den svenska demokratin.

I detta arbete tittas närmare på de politiker som blev invalda i riksdagen enbart tack vare personkryss i valet 2002. Jag har koncentrerat mig på deras webbnärvaro och utreder huruvida denna uppfyller demokratiska kriterier eller ej.

Innehåll på Internet inte är statiskt och webbplatser förändras. Detta arbete bör därför betraktas som en situationsbeskrivning av det nu rådande läget. IT och demokrati i samma mening är inte en ny företeelse. I detta arbete kommer den synas igen.

1.1 Syfte och frågeställningar

I ett brett perspektiv kan detta arbete sägas handla om samspelet mellan IT och demokrati. Fokus är på hur demokratiska aktörer såsom folkvalda parlamentariker förhåller sig till och använder sig av IT. Mitt huvudsakliga syfte med arbetet har varit att se närmare på hur väl olika demokratiska nyckelbegrepp finns uttryckta på ett antal utvalda politikernas webbplatser.

Ur huvudfrågeställningen ovan kan ett antal delfrågeställningar formuleras enligt nedan.

- Hur används IT:s kommunikativa möjligheter av de folkvalda?
- På vilket sätt hanteras olika demokratiska problemställningar?
- Hur bjuds medborgaren in till dialog och kommunikation?

Resultaten av frågeställningarna ovan sätts in i ett demokratiteoretiskt samband med följande frågeställningar som utgångspunkt

Vilket eller vilka demokratiideal kan urskiljas i de folkvaldas val av förhållningssätt till IT?

Vilka konsekvenser kan detta få?

Vilken hållning vore önskvärd om avsikten är att öka en demokratisk utveckling såsom den definieras i kapitel 3?

1.2 Metod och material

Jag har valt att studera hur folkvalda politikernas webbplatser lever upp till demokratiska krav och nyckelbegrepp. För att kunna bedöma demokrati måste en definition formuleras. Jag har hämtat denna definition från ett antal demokratiteoretiker och dessa beskrivs närmare i teoriavsnittet.

I Sverige kan politiker väljas genom av respektive partier upprättade partilistor och genom att väljarna själv kryssar för det namn som de anser mest lämplig för framröstning. Genom att Internet till sin tekniska natur möjliggör individuell opinionsyttring kan det vara ett bra medium för personvalskandidater att klargöra sina ståndpunkter utan att gå omvägen via partiapparaten. Jag har därför valt att i mitt urval fokusera på politiker tillsatta genom personkryssval. I förra valet var det tio politiker som fick riksdagsplats enbart på grund av markeringar genom kryss. Det är dessa tio jag har koncentrerat mig på i arbetet.

Tidigare forskning har konstaterat att Internet mycket väl kan vara en viktig kanal för personvalskandidater att föra fram sitt budskap i – och därmed medföra att dessa kandidater får fler kryss (Martinsson 1999). I detta arbete fokuseras på hur valda politikernas förhåller sig till de demokratiska möjligheter som Internet medger. Denna undersökning har utförts i ett antal steg.

Valstatistik inhämtades från Valmyndigheten för att få namn och partitäckning på de berörda kandidaterna. På riksdagens webbplats erhålls kortfattad information av varje riksdagsledamot och i vissa fall finns även länkar till deras respektive webbplatser. Redan här märks en skillnad i hur Internet används, då den mängd information besökaren tilldelas i många fall skiljer sig mycket åt i utförlighet. Berörda ledamöter kontaktades via e-post med frågor som rörde deras uppfattning om hur de själva använder Internet för att hålla kontakt med sina väljare och bejaka deras intressen (se bilaga 1). Hur lång tid det tog för ledamoten att svara på e-post noterades också.

För att ytterligare få en bild av hur kandidaternas digitala närvaro applicerades deras namn på Internets (i egenskap av WWW) mest använda sökmotor (Google enligt ny teknik 031205). Men på grund av Googles tendens att ständigt ändra sina

sökrutiner användes även en annan sökmotor, Alltheweb. Hur relevanta sökresultaten var till den aktuella ledamoten noterades.

I de fall kandidaterna hade egen webbplats har den besökts och granskats - Både från ett tekniskt perspektiv och från ett demokratiskt perspektiv. Den demokratiska granskningen vilar på demokratiteoretiska kriterier och till dessa återkommer jag i teoridelen.

De detaljerade kriterier av rent teknisk karaktär som ligger bakom den tekniska granskningen är inte relevanta för arbetet som sådant. Den tekniska granskningen vilar framför allt på författarens tidigare erfarenheter i egenskap av studier i medieteknik. Det är dock relevant att klargöra de inte fullt så teknikspecifika företeelserna gällande webbplatserna för att bättre förstå den Internetrelation ledamöterna delger sina väljare:

Är den folkvaldes webbplats är i egen regi?

Med egen regi menar jag att den inte, rent tekniskt, ligger under den folkvaldes partis domän (såsom om den folkvalde vore medlem i sitt partis "webb-community"). Detta är intressant ur åtskilliga synpunkter; Det merarbete en webbplats som ligger utanför partiets tekniska system medför kan tolkas som att den folkvalde har stark tilltro till Internet som medium för att kommunicera med väljarna. Utvecklas det resonemanget inses att en webbplats som ligger utanför partiets webbsystem också möjliggör för kandidaten att ha en grafisk design som skiljer sig från partiets. Detta kan stärka den folkvaldes möjligheter att sprida bland, och förkovra hos, väljarna sitt budskap då både budskapets innehåll, och form kan skilja sig avsevärt från partiets. En webbplats som håller hög teknisk och designmässig nivå och som i grunden är skapad i den folkvaldes egen regi, kan också förmodas representera en folkvald som lägger mycket resurser på webbplatsen, och alltså anser den vara av hög signifikans i den demokratiska processen¹.

Uppdateringsintervall

Innehållsmässigt är även en sida som ligger under partiets domän möjlig att uppdatera för den enskilde politikern. Därmed ligger det på den enskilde politikern att uppdatera sidan med för väljarna relevant information.

Tillgänglighet

Välkomnar webbplatsen alla webbläsare, eller stänger den ute vissa?
Välkomnar webbplatsen alla plattformar, eller stänger den ute vissa²?

---

¹ Notera att det även finns folkvalda med egna webbplatser som är väldigt primitiva och dåligt uppdaterade, och som också saknar en sida under partiets domän. Det faktum att även dessa har en "egen hemsida" som sådan, innebär inte att jag applicerar ovanstående resonemang på dem.

² Givetvis är de politiker som har sin webbplats under partiets domän utelämnade till det systemets eventuella brister i kompatibilitet. De potentiella problem detta kan innebära i förlorad väljarkontakt m.m. tillskrivs politikern, inte partiets webbplats som sådan (även om detta givetvis också är mycket

Det övergripande syftet med den tekniska bedömningen av webbplatserna är att få en bild av hur de valda politikerna använder sig av Internet som kontaktmedium för väljarna. Förhoppningsvis erhålls då en mer objektiv bild än den som erfars om man vänder sig till politikerna i person.

1.3 Begreppsdefinitioner

För att undvika eventuella missförstånd kommer jag här att förtydliga några av de tekniska begrepp och termer som används i arbetet. Begreppet IT i detta arbete syftar framför allt på en modern dator med Internetuppkoppling. Med Internet menar jag det digitala innehåll som renderas av webbläsare såsom Internet Explorer, Opera och Safari.

Webbplats syftar på den samling digitala dokument av olika typ som konstituerar en webbplats med innehåll. (Jag föredrar att inte använda begreppet "hemsida" då det kan tolkas som att man pratar om ett specifikt dokument).

Väljare innebär röstberättigade svenska medborgare.

Politiker/valda/representanter o s v avser de individer som är invalda till riksdagen enbart på grund av personvalsmöjligheterna som infördes till 1998 års val. Om något annat avses uttrycks det specifikt i texten.

---

problematiskt för ett demokratiskt parti); I valet att välja partiets tekniska lösning för personlig webbplats, bör politikern ha varit medveten om möjliga kompatibilitetsproblem och dess konsekvenser vad gäller väljarkontakt.

2. Bakgrund

För en individ med god inblick i hur tekniken bakom Internet fungerar och hur nätet är konstruerat kan det vara svårt att förstå varför nätet inte är den demokratiska bastion tekniken tillåter. Möjligheten att sprida kunskap, och därmed ökad förståelse och intressegemenskap är via nätet hittills oöverträffad i de existerande medieformerna. Inga av de makthinder som återfinns i traditionella medier såsom gatekeepers, dagordningskontroll, säljbehov o s v, (även Strömbäck 2000) måste överkommas om kommunikationen sker över nätet. McLuhans begrepp ”globala stad” får i och med Internet en mer konkret, om inte annat så i varje fall teknisk, innebörd.

Men i den binära världen finns bara ett och noll, i den sociala världen är sanningarna sällan så distinkta. Likväl måste ett politiskt beslut i slutändan spegla en uppfattning, även om flera möjliga uppfattningar finnes. I mötet mellan beslutet och uppfattningarna finner man ofta demokratin.

1989 menar Robert Dahl att Informationsteknologi har en roll att spela när demokrati skall utvecklas och stärkas. 1989 existerade inte Internet i den bemärkelsen som vi känner det idag, men i takt med att Internet populariserades intensifierades också debatten om hur IT kan komplettera till och interagera med demokratiska skeenden och processer. Nätets uppbyggnad, möjliggör ju, i varje fall rent tekniskt, lika villkor att synas, höras och söka information. Det sjunkande valdeltagandet i 1998 års val samt EU-parlamentvalet 1999 ledde till en debatt om demokratikris (bl a Olsson 2002:29).

SOU 2000:1:s slutbetänkande, att deltagardemokrati är eftersträvansvärt, ledde debattörer att finna demokratiproblemets lösningar på Internet så till den mån att Erik Amnå 2003 skriver:

”Internet har blivit en av vår tids stora ’soptunnor’ dit demokrater kan gå för att bli av med sina problem”. (Amnå 2003:115)

Exakt vilken roll, eller vilka roller informationsteknologi har i den demokratiska processen finns det många uppfattningar om. Till stor del styrs synsättet av den demokratisyn man förfäktar. Där valdemokraten finner ett system för makthavarna att informera folket, finner samtalsdemokraten ett forum för ”det goda samtalet” (ibid).

2.1 Tidigare forskning

Skeenden, risker och möjligheter i samspelet mellan informationsteknologi och människor har varit ämne för hyllvis med litteratur (bl a Sturmark 1997, Gärdenfors 1997 Smith & Kollock 1999, Castells 2001, Tsagarousianou 1998 m fl). Gemensamt för många av dessa verk är att de möjliga skeenden som beskrivs inte är förankrade i verkligheten, och i de fall de är de det är det ofta äldre (i så mån att IT har använts, men inte Internet i bemärkelsen www med 4:e revisionen av html) undersökningar det hänvisas till. Det är med andra ord svårt att dra några konkreta slutsatser om vilken påverkan Internet har haft på demokrati i ett större perspektiv. Att därför studera Internets roll i en lägre abstraktionsnivå (Lundquist 1993) kan skapa en bättre förståelse för sambandet mellan demokrati och IT.

I en avhandling från 2002 kartlägger Tobias Olsson väljares användning av IT. Få av de individer han har följt använder datorn till något annat än spel eller post. Opinionsbildning på Internet, (ja opinionsbildning överhuvud) ligger ytterst långt från demos intresse givet Olssons resultat. Då Olssons undersökning är fallstudier är de troligen inte generella för hela demos (Halvorsen 1992), men kan dock ge en fingervisning om demos relation till IT.

Tidigare undersökningar har dragit den slutsatsen att Internet används av demokratiska aktörer (såsom partier, kandiderande politiker o s v), men att det finns vissa brister (Löfgren 2001, Martinsson 1999). Dessa brister består ofta i att bara en minoritet av väljarna använder sig av de e-resurser som demokratiska aktörer ställer till förfogande. Med så få aktiva användare av e-resurserna finns det inte heller några tyngre incitament för de demokratiska aktörerna att ta vidare hänsyn till att demokrati även bejakas i deras digitala yttringar. Detta stämmer väl med Olssons resultat.

Från och med 1998 kan svenska väljare förutom partiernas redan upprättade listor även kryssa för speciella kandidater. I ”it-valet” (från SOU 1999:117) kartlade Johan Martinsson (1999) personvalskandidaternas webbkampanjer och satte webbplatsernas ”kvalité” i relation till det antal röster kandidaterna erhöll. Han fann där ett visst samband, om inte särskilt starkt..

3 Teori.

3.1 Inledning

Ett begrepp så etablerat som *demokrati* betyder olika beroende på i vilket sammanhang det yttras (bl a Liedman i Premfors 2002:22). En av frågeställningarna i detta arbete är om och hur de demokratiskt tillsatta folkrepresentanterna anammar demokratiska ideal med sin Internetnärvaro. Demokrati blir därmed ett nyckelbegrepp och därför är det av yppersta vikt att min definition av begreppet är tydlig och klar.

För att få en klar demokratidefinition har jag studerat tongivande demokratiteoretiker (Dahl, Barber, Premfors) och vad som enligt dessa kännetecknar demokrati, och god demokrati i synnerhet. Gemensamt för dessa teoretiker är ett antal samhällstillstånd som måste vara uppfyllda innan demokratin blir äkta demokrati. Till dessa återkommes längre fram.

Författarna redovisar också tillstånd de menar bör uppfyllas för att demokratin skall ytterligare utvecklas, och säkras för framtiden, dessa ämnar jag nu kort summera, även om dessa gås igenom i mer detalj längre fram.

Dahl menar att en viktig faktor i stärkandet av demokratin är de kommunikativa möjligheter den nya kommunikationstekniken erbjuder (Dahl 1989:338-339).

Barber är en demokratiteoretiker som har gjort sin röst hörd i sambandet mellan IT och demokrati (bl a Barber 1999). I skuggan av minskat politiskt intresse hos medborgarna under 80-talet myntade han begreppet *strong democracy*. Framträdande i strong democracy, eller ”stark demokrati” som Rune Premfors kallar det (2000) är vikten av det ständiga samtalet.

Demokratikriterierna i dessa verk sattes (Premfors undantagen) innan Internet blev vad det är idag, men centralt i dessa verk är alltså tanken att demokrati gynnas av god kommunikation (Premfors 2000:34).

Att IT innebär nya kommunikationsmöjligheter är knappast en nyhet.

3.2 IT och demokrati

Mycket har visserligen skrivits om vilken påverkan IT har haft (och har) på demokratin, men förbättrad kommunikation via IT möjliggör i *teorin* ett stärkande av demokratin, både i Barberiansk och Dahliansk mening. Att göra ett arbete som behandlar IT och demokrati utan att relatera till stark demokrati blir därför mycket svårt. Detta innebär dock inte att detta arbete kommer att behandla IT:s eventuella effekter på demokratin i ett övergripande perspektiv. Istället fokuseras på hur en specifik demokratisk företeelse, personvaldas representation på Internet, speglar god demokrati såsom den definieras av Dahl, Barber och Premfors.

3.3 En demokratisk kravspecifikation

För att en stat skall kallas demokratisk stat måste den först och främst inneha vissa demokratiska institutioner. Dessa är enligt Dahl:

- i) Att styrande beslut måste fattas av valda representanter, och att detta är nedskrivet i landets konstitution.
- ii) Att styrande representanter väljs och avsätts fredligt med jämna intervall i rättvisa och fria val.
- iii) Att alla myndiga vuxna individer i staten har rösträtt.
- iv) Att de som har rösträtt även har rätt att bli vald som styrande representant.
- v) Fullkomlig yttrandefrihet för statens medborgare.
- vi) Tillgång till alternativa informationskällor som inte är styrda av staten, eller monopoliserade på annat vis
- vii) Fullständigt förenings- och rörelsefrihet
(Dahl 1989:233).

Enligt Dahl måste ett även antal kriterier vara uppfyllda i en process för att den skall få kallas demokratisk. Dahls resonemang använder begreppet *medborgaren*.

Medborgaren måste tillåtas effektivt deltagande i processen. Med effektivt deltagande menas att medborgarens skall ges möjlighet att göra sin åsikt hörd, och att den också skall vägas in i det slutgiltiga beslutet. Om processen inte ger medborgaren dessa möjligheter är den inte att betrakta som demokratisk.

Vid den slutgiltiga röstningen måste också varje medborgares röst väga lika mycket som varje annan medborgares röst. Om detta inte uppfylls kan medborgaren se sitt effektiva inflytande minska så att kravet om allas lika inflytande under processen förvanskas. En medborgare bör även ges både tid och möjlighet att sätta sig in så mycket i ett beslut som påverkar denne innan det fattas, att medborgaren kan rösta för det alternativ som tjänar medborgarens syfte bäst. I demokratiskt beslutsfattande bör även medborgarna ha full kontroll över hur de beslut som skall fattas hamnar på dagordningen.

Om dessa fyra kriterier är uppfyllda är demokratin god (ibid 108-113). Dahl utvecklar dessa kriterier med en lista över konkreta åtgärder som måste existera för att kriterierna skall realiseras (ibid 222). I denna lista återfinns framför allt ett viktigt element vars uppfyllande blir betydligt lättare tack vare Internets kommunikativa möjligheter:

6. Alternativ information

Detta krav måste enligt Dahl vara uppfyllt för att realisera kriterier såsom effektivt deltagande, upplyst medborgarförståelse, agendakontroll och inklusion. Kriterier som krävs för att demokratins tredje skede (the third polyarchy) skall kunna inträffa (ibid 338).

3.4 Att utveckla demokrati

3.4.1 Barber och demokratin

Skall de kriterier och institutioner som enligt Dahl konstituerar third polyarchy uppfyllas är inte skillnaden så stor mot det Barber kallar ”strong democracy” och Premfors ”stark demokrati”. Till skillnad från liberal demokrati bygger stark demokrati väldigt mycket på samtal. Stark demokrati står alltså i kontrast till liberal demokrati. I det som Barber kallar den ”liberala demokratin” återfinns tre huvudspår; Den anarkistiska inriktningen, den realistiska inriktningen och den minimala inriktningen. De bygger alla på konflikt och på att aktörerna under systemen agerar rationellt av egenintresse.

I den anarkistiska inriktningen resulterar detta i att aktörer förtrycker varandra. I den realistiska inriktningen resulterar det i att staten förtrycker aktörerna, och i den minimala inriktningen kommer majoriteten att förtrycka minoriteten (Barber 1984:109,151).

Barber menar att den liberala demokratin var gynnsam för att bryta ner ett ickedemokratiskt system såsom det gamla Europa (Barber 1984:113-114), men att den saknar egentliga möjligheter för utveckling (ibid 90).

3.4.2 Premfors och demokratin

Premfors kompletterar Barbers kontraster till den starka demokratin med vad han kallar för *tunn*, respektive *snabb* demokrati. Den tunna demokratin kännetecknas av en individualistisk, atomistisk verklighetsuppfattning där aktörer

agerar i det demokratiska samhället enbart för egen vinning. I ett samhälle som vilar på denna ontologi betraktas staten som ett nödvändigt ont – en institution som är nödvändig för att de konkurrerande aktörerna inte skall skada varandra i kampen för överlevnad. Men staten måste också begränsas så att den i sig inte blir ett hot mot individen. Därför betraktas demokrati som något eftertraktansvärt i tunn demokrati, då det är det statskick som maximerar friheten för den enskilda individen. Tunn demokrati lägger ansvaret för statens styrelse på valda politiker. Eftersom medborgarna kan välja bort politiker är det rationellt att anta att en politiker som vill behålla sin position gör ett gott jobb. Och eftersom medborgarna bara kan visa missnöje med politiker vid val finns det inte heller några incitament för politikerna att önska dialog med medborgarna mellan valen. (Premfors 2000:24-28)

I det som Premfors kallar den snabba demokratin finns det istället för ett flertal aktörer bara två; de privilegierade, och folket. Folket är medvetna om sin förfördelade situation och politiken ses som ett medel att fördela ”det goda i samhället”. I en snabb demokrati skall makthavarna därför inte betrakta sig själva som en styrande elit, utan vara folkets språkrör. Detta innebär att en makthavare är fullt ersättlig då denne egentligen bara är en förlängning av folkets vilja. I en snabb demokrati eftersträvas deltagardemokrati så långt som möjligt då folkets valda representanter riskerar avlägsna sig från folket givet tid och möjlighet. IT ses därför som fördelaktigt då det underlättar åsiktsinsamling vid omröstningar och minskar behovet för representanter som för folkets talan (ibid 206). I en snabb demokrati är aktörerna alltså redan medvetna om sina önskemål och därför behövs heller ingen diskussion när beslut skall fattas. ”Elitens tal om att statsstyrelsen kräver särskild eftertanke och kompetens [...] är mest retorik” (ibid 28-30)

3.4.3 Den starka demokratin

För att skapa den demokrati, Premfors och Barber eftersträvar; den starka demokratin skall medborgarna assimileras i den demokratiska processen och gemensamt driva de processer som leder fram till beslut.

*”To be a citizen is to participate in a certain conscious fashion that presumes awareness of and engagement in activity with others. This consciousness alters attitudes and lends to participation that sense of the **we** I have associated with community”*

(Barber 1984:155)

En medborgare som får delta i en demokratisk process aktiveras alltså på ett helt annat sätt och upplever ett ökat ansvar för det samhälle som hon lever i. Detta leder till medborgare som är mer medvetna. På så sätt har man stärkt den länk som enligt Dahl är demokratis svagaste, medborgarna (Dahl 1989:338).

3.4 En IT-demokratisk kravspecifikation

Med ovanstående innehåll går det att framställa en demokratisk kravspecifikation, en demokratisk ”mall” som kan appliceras på olika typer av forum där väljare möter politiker. Forumet för detta arbete är webbplatser som skall upplysa väljarna om de representanter de valt.

Följande kriterier bör en representants webbnärvaro uppfylla för att uppnå ”god demokrati”:

- *Lika åtkomstmöjligheter för alla väljare till representantens webbnärvaro*
- *Möjlighet för väljaren att erhålla information om representantens övergripande politiska ståndpunkt och verklighetssyn.*
- *Möjlighet för väljaren att ha en proaktiv hållning till tillgodogörandet av och kommenterandet av en representants beslut i för väljaren relevanta voteringar.*
- *Möjlighet för väljaren att reaktivt tillgodogöra och sig och kommentera en representants ståndpunkt i för väljaren relevanta voteringar.*
- *Möjlighet för väljaren att erhålla information om hur representanten resonerade när denne kom fram till det beslut han eller hon fattade i den för väljaren relevanta voteringen.*

En folkvalds webbplats som uppfyller alla dessa kriterier kan sägas främja framväxandet av stark demokrati och det goda detta medför. I följande avsnitt skall studeras hur väl ett antal folkvaldas webbnärvaro lever upp till dessa kriterier.

4 Resultat

4.1 Hur representerar politikerna sig själva på nätet?

I följande avsnitt kommer tio folkvalda politikernas webbnärvaro kartläggas. Den första delen kommer vara en allmän kartläggning av deras webbnärvaro. Hur denna kartläggning har skett förklaras vidare i metodavsnittet.

Antal kandidater som kom in i riksdagen enbart tack vare systemet med personröster, dvs som var placerade på "icke valbar plats" men klarade personröstspärren och på så sätt kom in, var tio.

De tio politikerna är, sorterade efter parti:

Namn	Parti	Andel röster (%)	Egen webbplats?
Sören Wibe	Socialdemokraterna	13,7	Ja
Lennart Beijer	Vänstern	12,32	Nej
Karin Svensson-Smith	Vänstern	18,66	Nej
Ingegerd Saarinen	Miljöpartiet	9,77	Ja
Peter Ericsson	Miljöpartiet	29,41	Ja
Ulla Löfgren	Moderaterna	19,08	Ja
Anna Ibrisagic	Moderaterna	17,57	Ja
Elizabeth Nyström	Moderaterna	10,33	Ja
Cecilia Widegren	Moderaterna	13,52	Ja
Lars-Ivar Ericson	Centern	8,53	Ja

Av de tio politikerna är det alltså åtta som har egen webbplats och fyra som har en avancerad webbplats.

4.1.1 Politikernas Internettjänst

Samtliga tio politiker har kontaktats via e-post med ett frågeformulär, sex svarade; Sören Wibe, Lennart Beijer, Ingegerd Saarinen, Ulla Löfgren, Elizabeth Nyström och Lars-Ivar Ericson. I detta frågeformulär fick politikerna bland annat själva berätta vilken åsikt de hade om Internet som demokratisk kanal. På en skala mellan 1-5, där 1 är ”Internet är oviktigt” och 5 är ”det är min huvudsakliga kontaktkanal med väljarna” ombads politikerna att placera in sig själva. Konstigt nog ser många politiker Internet som en viktig demokratisk kanal, vilket inte kan sägas speglas i deras ”nätnärvaro”:

Kandidat	Betydelsefaktor
Sören Wibe	1
Lennart Beijer	3
Karin Svensson-Smith	Svarade ej
Ingegerd Saarinen	5
Peter Eriksson	Svarade ej
Ulla Löfgren	4
Anna Ibrisagic	Svarade ej
Elizabeth Nyström	2
Cecilia Widegren	Svarade ej
Lars-Ivar Ericson	1

-*Wibe* har en svag Internetsnärvaro, vilket inte kan ses som förvånande givet hans egen åsikt om Internets betydelse. Däremot var det bara en timme mellan det att brevet skickades till dess att Wibe svarade, vilket i varje fall tyder på att han har konstant bevakning av sin e-post-brevlåda. Extra förvånande blir detta när man betänker Wibes roll i Nej till EMU-rörelsen. Att aktivt driva kampanj mot något brukar innebära att man har en väl etablerad Internet-närvaro.

-*Beijers* relativt höga omdöme förvånar då han ju faktiskt inte har någon egen webbplats.

-*Saarinen* tillskriver Internet väldigt hög relevans. Då hon är miljöpartist kan detta kanske spegla att miljöpartiets användning av Internet inte skiljer sig så mycket från NGO:s och andra nätverksrörelsers Internetanvändning.

-*Eriksson* svarade inte på mail personligen. Han hade dock en automatiserad svarsfunktion där han förklarade att han var bortrest och inte kunde svara på mail. Detta tyder på att han betraktar i varje fall e-post som en viktig kontaktkanal eftersom han har lagt ner resurser på autosvar. Han har dock fortfarande inte svarat på brevet.

-*Löfgren* tillskriver Internet relativt hög relevans. Det är då förvånande att hennes egen webbplats inte fungerar. Hon är visserligen fullt medveten om detta, men någon åtgärd har inte utförts för att ändra detta under en två månaders period.

- *Ibrisagic* besvarade konstigt nog inte frågorna. Detta är udda då hennes webbplats är i egen regi och dessutom relativt avancerad.

-*Nyström* tillskriver Internet en relativt låg betydelse. Hon har visserligen en egen webbplats, men denna är inte uppdaterad sen 2003, vilket speglar den låga betydelse hon tillskriver Internet.

-*Widegren* svarade inte heller på e-post. Detta, precis som i Ibrisagics fall är udda då Widegrens webbnärvaro är väldigt snarlik Ibrisagic.

-*Ericson* tillskriver Internet ytterst liten betydelse. Visserligen har han en webbplats som kontinuerligt uppdateras med motioner o dyl, men troligtvis representerar han en väljargrupp som har lite kontakt med Internet.

Detta presenteras nedan i en mer översiktlig tabellform:

Kandidat	Parti	Betydelsefaktor	Egen webbplats?	Uppdaterad
Sören Wibe	Socialdemokraterna	1	Nej, partiets standard	Ja
Lennart Beijer	Vänstern	3	Nej	
Karin Svensson-Smith	Vänstern	Ej svarat på enkät	Nej	
Ingegerd Saarinen	Miljöpartiet	5	Nej, partiets standard	Ja
Peter Eriksson	Miljöpartiet	Ej svarat på enkät	Nej, partiets standard	Ja
Ulla Löfgren	Moderaterna	4	Ja	Nej men medveten om det
Anna Ibrisagic	Moderaterna		Ja	Ja
Elizabeth Nyström	Moderaterna	2	Nej, partiets standard	Nej
Cecilia Widegren	Moderaterna	Ej svarat på enkät	Ja	Ja
Lars-Ivar Ericson	Centern	1	Nej, partiets standard	Ja

4.1.2 Politikerna och Internet, en summering

De flesta representanter har egen webbplats. Lagg märke till att de två representanterna som saknar webbplats är vänsterpartister. Socialdemokraterna förvånar med bara en representant trots att det är det vanligen största partiet. Om detta är tecken på att dessa partier företräder *folket* i snabb demokratis mening och därför inte anser att en personlig webbplats tjänar deras politiska syften låter jag vara osagt. Intressant är också att moderaterna har viss överrepresentation. Detta stämmer väl med den bild moderaterna gärna förmedlar av sig själva som det mest IT-vänliga partiet. Notera dock att detta inte korrelerar med de siffror Martinsson erhöll i kartläggningen av valet på Internet 1998. Där hade blott 11,8% av moderaternas 823 valbara kandidater någon form av egen webbplats. Att de två representanterna från miljöpartiet har egen webbplats kan vara ett tecken på den roll Internet spelar när NGO's (non governmental organizations) sprider sina idéer; D v s att effektivt använda Internet som resurs för kommunikation och för att skapa opinion och debatt i aktuella frågor.

4.2 Politikerna, Internet och demokratin

I denna del kommer jag att kartlägga dessa politikernas Internetnärvaro givet de demokratiska preferenser som gicks igenom i teoriavsnittet.

- *Lika åtkomstmöjligheter för alla väljare till representantens webbnärvaro*

Att finna den politiker på Internet man röstat på skall inte kräva specialkompetens. En enkel webbsökning bör räcka. Samtliga politiker går också att finna bland de första träffarna vid sökningar med google och alltheweb. Det är då deras korta presentation från riksdagens webbplats man finner. Ingegerd Saarinen, Peter Eriksson, Ulla Löfgren, Anna Ibrisagic och Cecilia Widegren sticker ut från de andra i så mån att den första träffen man får på deras namn går till deras personliga webbplatser och deras presentationssida i riksdagens kommer i andra hand. Notera att samtliga av de politikerna tillhör antingen moderaterna eller miljöpartiet.

- *Möjlighet för väljaren att erhålla information om representantens övergripande politiska ståndpunkt och verklighetssyn.*

Samtliga politiker med webbplats, med undantag från Wibe, erbjuder information om sig själva och sin politiska övertygelse. Gemensamt för de alla är

att deras presentationer håller sig på en lättförståelig och ytlig nivå. Presentationerna berör även personliga ting såsom hobbies, familjerelationer, utbildning och annan kuriosa. Presentationerna strävar efter att få väljaren att se politikern som en ”hygglig och rejäl prick” som man kan rösta på med gott samvete. Presentationerna är alltså rena ”meritförteckningar” som skall öka politikerns konkurrenskraft i tävlingen om väljarnas röster. Webbplatserna erbjuder alltså bara partisk information och uppfyller därför inte kriteriet om alternativa informationskällor väljaren kan använda sig av för att få en objektiv bild av politikern. För den redan övertygade väljaren är detta inget problem, men för en osäker väljare är dessa presentationer inte mer hjälp än reklamfilmer.

- *Möjlighet för väljaren att proaktivt tillgodogöra sig och kommentera en representants beslut i för väljaren relevanta voteringar innan votering.*

Sören Wibe och Elisabeth Nyström är de enda politiker som fallerar i att kontinuerligt publicera sina åsikter och beslut på sina webbplatser. Men även de politiker som publicerar detta på sina webbplatser gör det efter materialet har lämnat deras händer. Därmed måste väljarna anta en reaktiv position till vad deras valda politiker tycker och gör. Genom att anamma detta förfarande bidrar politikerna till ansvarsmodellen som karakteriseras av att väljarna förväntas vara politiskt inaktiva mellan val och bara ställa valda politiker till svars för sina handlingar i valtid (Kumlin 2003:83). I en stark demokrati är väljarna alltid engagerade i politiken, och måste alltså få chansen till det. En politiker som verkligen hade viljan skulle kunna skapa ett system där väljarna får anta en mer proaktiv hållning till politikerns beslut.

- *Möjlighet för väljaren att reaktivt tillgodogöra och kommentera en representants ståndpunkt i för väljaren relevanta voteringar*

Med undantag från Wibe och Nyström erbjuder samtliga politiker med egen webbplats sina löpande åsikter för observation. En väljare har all möjlighet att ta del av vad den valda politikern driver för frågor, har för ställning i debatter o s v. Vad väljaren däremot inte ges möjlighet till är att berätta för politikern vad väljaren har för kommentarer till politikerns åsikter. Politikerns kontaktinformation är visserligen tydligt tillgänglig så att väljaren kan kontakta politikern om denne så önskar. Men i en stark demokrati skall inte medborgaren behöva ta initiativet till kontakten. Att ringa upp, eller e-posta, en politiker angående t ex en debattartikel denne har publicerat skall inte kräva någon extra ansträngning för väljaren. Det finns inte heller några som helst tekniska begränsningar för att skapa ett system som tillåter väljaren att kommentera politikerns åsikter direkt.

- *Möjlighet för väljaren att erhålla information om hur representanten resonerade när denne kom fram till det beslut han eller hon fattade i den för väljaren relevanta voteringen.*

Att väljaren ges möjlighet att ta del av en vald representants beslutsprocess är viktigt för att medborgaren skall förstå den demokratiska processen. Men även för att ge medborgaren en möjlighet att påverka beslutsfattaren under beslutsprocessens gång. Ingen av de politiker med egen webbplats redovisar hur de har röstat, eller i vilka frågor de röstat under sin mandatperiod. Hur skall en väljare kunna veta exakt vad den politiker som han eller hon röstade på om politikern inte redovisar detta på ett lättillgängligt sätt? Denna brist på information stänger ute medborgaren från den demokratiska processen och omöjliggör för medborgaren att ta del i någon form av beslutsfattande i för denne relevanta frågor. Den bidrar vidare till att medborgaren inte vet exakt vilket ansvar den aktuella politikern hade i tillkommandet av ett tillstånd som är relevant för medborgaren. Detta stänger dörren för medborgaren att sakligt och rationellt utkräva ansvar vid nästa valperiod vilket kan leda till att medborgaren röstar ”med hjärtat istället för hjärnan”. Detta i sin tur öppnar dörren för populistpartier att erhålla mandat.

4.2.1 En mer generell bild av politikernas webbplatser

Av de berörda politikerna är det alltså ingen som fyller upp alla kriterier i en demokratisk kravspecifikation. De skiljer sig också åt väldigt mycket. Av politikerna är det enbart två som driver en webbplats i egen regi; Anna Ibrisagic och Cecilia Widegren. Dessa två webbplatser skiljer sig också väldigt mycket från de övriga. De har betydligt mer fokus på politikern som individ än hans eller hennes politik, även om den också presenteras på webbplatserna. Dessa båda är också moderater. Varför dessa har valt denna typ av webbnärvaro vet jag inte. Kanske representerar de partiets ideologi om bejakandet av individen.

Övriga politiker har valt att använda sig av sina respektive partiers system för sin webbnärvaro. Av dessa politiker är det miljöpartisterna som har de mest kompletta webbsidorna. Dels beror detta på att miljöpartiets system för personpresentationer är betydligt mer tekniskt avancerat än andras partier, men de båda politikerna är också väldigt noga med att hålla sina sidor uppdaterade och aktuella. Återigen kan detta vara ett tecken på Miljöpartiets bakgrund som gräsrotsrörelse och förmåga att effektivt använda medier.

5 Analys

5.1 Internet i politiken

Sverige är ett av de länder i Europa som är mest utvecklat vad gäller medborgarna och deras möjligheter att använda sig av Internet (bl a Castells 2001). Sverige är också ett land med en väl utvecklad och etablerad demokrati. Det vore därför rationellt att anta att det är i en svensk demokratisk kontext, om någon, väljarnas möjligheter att ta del i den demokratiska processen via personvalda representanter kommer att synas först.

Förutom Sverige och de skandinaviska länderna är det demokratiska land med mest utbredd Internetanvändning USA. I USA har dock Internets demokratiroll i första varit som redskap för pengainsamling till den redan etablerade partiapparaten (framför allt den democrat-sympatiserande moveon-rörelsen).

Internationella rörelser har länge använt Internet för att sprida sina budskap och kommunicera inomorganisatoriskt. I de institutioner som kännetecknas av den representativa demokratin har Internet i Sverige än så länge använts som ytterligare en anslagstavla för valda representanter att posta sina åsikter. Internet har blivit ett komplement till de redan existerande kanalerna för politiker att kommunicera med väljarna. Varför det har blivit så är svårt att svara på.

Måhända kan Tobias Olsons avhandling från 2002 ge en viss idé om förklaringen till det rådande tillståndet: Det finns just nu helt enkelt ingen väljarbas som incitament för att skapa IT-system som uppfyller kraven på stark demokrati. Detta i sin tur beror på att majoriteten av väljarna har en så stor ovana till IT att många helst inte använder tekniken överhuvud. Med en sådan inställning hos väljarna blir det svårt, för att inte säga omöjligt att väcka ett intresse för aktivt politiskt deltagande med teknikens hjälp.

Den generation som nu växer upp nu kommer troligen ha ett helt annat förhållande till IT än vad deras föräldrar har. Möjligtvis kommer argumenten för att införa IT-system som i teorin möjliggör stark demokrati byggas på ju fler väljare som kan utnyttja dem. Men som situationen ser ut just nu skulle troligtvis system av denna typ bara bli ytterligare en del i det anonyma Internet-träsket där många röster talar, få lyssnar, och ännu färre agerar.

5.1.1 Demokratin på Internet idag.

Överlag kan man säga att den demokrati som bejakas på Internet är en spegling av den representativa demokratin med vissa inslag av ansvarsmodellen. Väljarna erbjuds att kontinuerligt att följa sina representanters åsikter och beslut, men ges inte effektiv möjlighet att påverka dessa. Det finns system på Internet idag som erbjuder samma typ av kommunikationsmöjligheter som eftersträvas i den starka demokratin, men dessa är inte något som den representativa demokratin valda utnyttjar i sin webbnärvaro. Politikernas webbplatser saknar även system där användarna kan ge korta, snabba svar såsom Premfors menar kännetecknar den snabba demokratin. De personkryssvaldas politikernas webbplatser, i den mån de finns, representerar alltså en representativ demokrati där väljare ges möjlighet att utkräva ansvar för politikernas beslut i efterhand. Således en variant av tunn demokrati.

5.2 IT, demokratin och väljarna

Vid första anblick kan tanken om att personkryssvalda politikers webbplatser, som fyller upp god demokratisk kvalitet har påverkan i den demokratiska utvecklingen i Sverige, te sig ganska långsökt. Faktum är dock att många personkryssvalda politiker uppdaterar sina webbplatser ofta och mycket, och även betraktar Internet som ett viktigt medium för de själva att hålla kontakt med väljarna.

Det skall dock sägas att givet de omständigheter som råder är Internet inte avgörande i om den svenska demokratin utvecklas eller ej. Syftet med detta arbete är dock inte att påvisa ett klart samband mellan fördjupad demokrati och personvalda politikers webbplatser. Syftet är att sätta upp ett normativt mål som borde eftersträvas för de individer, politiker så väl som väljare, som delar idén om att fördjupad demokrati är ett gott ting. De praktiska hindren för en ökad demokrati i tekniken finns egentligen inte. De praktiska hindren för en ökad teknik i demokratin är dock högst påtagliga; Den nuvarande versionen av Véljarna och den nuvarande versionen av Tekniken har nämligen omfattande kompatibilitetsproblem.

Litteratur och källor:

- Barber, B 1984, *Strong democracy*, University of California press, London
- Barber B 1999, *En plats för kommers eller en plats för oss?* SOU 1999:117
- Castells, M 2001, *The internet galaxy*, Oxford university press, New York
- Dahl, R 1989, *Democracy and its critics*, Yale university press, London
- Gärdenfors, P. 1997, 2003: *Fängslade information andra upplagan* Natur och
- Halvorsen, K.1989: *Samhällsvetenskaplig metod* Studentlitteratur, Lund
- Kumlin, Staffan 2003 *Finns det någon ansvarig?*, I *Demokratins mekanismer* Giljam M, Hermansson J (red) Liber, Malmö
- Lundquist, Lennart, 1993. *Det vetenskapliga studiet av politik*. Lund: Studentlitteratur.
- Löfgren, K 2000 *Political parties in the information age*, Institute of political science, Köpenhamn
- Martinsson J, *It-valet*, SOU 1999:117
- McLuhan M. 1966: *Media* Norstedts, Stockholm
- Olsson, Tobias 2002, *Mycket väsen för ingenting*, Uppsala universitet, Stockholm
- Premfors, Rune 2000, *Den starka demokratin*, Atlas, Stockholm
- Smith M, Kollock P 1999 (red) *Communities in cyberspace*, Routledge, London
- Strömbäck J. 2000 *Makt och medier*, Studentlitteratur Lund
- Sturmark, C. 1997: *IT och renässansmänniskans återkomst* Norstedts, Stockholm kultur, Stockholm
- Tsagarousianou, R 1998 *Cyberdemocracy*, Routledge, London

Internetkällor, samtliga kontrollerade 050110:

- <http://mallpaket.socialdemokraterna.se/mallpaket/sap/DE900142.nsf>
- <http://www.mp.se/ingegerdsaarinen.asp>
- http://www.centerpartiet.se/templates/InfosidaLocal____21084.asp
- <http://www.ibrisagic.net/>
- <http://welcome.to/widegren>
- <http://www.nystrom.moderat.se/riksdagsarbetet.asp>
- <http://www.nyteknik.se/art/31907>
- <http://www.riksdagen.se/folkvald/ledamotr/>

Bilagor:

Bilaga 1: Frågeformulär som skickades via epost till berörda politiker i arbetet

Förtydliganden: När jag skriver *Internet* menar jag kommunikation som går via e-post, hemsidor och offentliga (i bemärkelsen att de är öppna för alla, inte en specifik grupp) nätbaserade debattforum.

Frågor till riksdagsledamöter valda i egenskap av person:

- i) Kan väljaren erhålla information om dig, dina beslut, dina ståndpunkter, åsikter m.m. via nätet? Om ja: hur? (exempelvis via partisidan, en egen webbplats, en partigruppering med egen webbplats eller dylikt)
- ii) Ser du **aktivt** till att dina beslut, ståndpunkter, åsikter m.m. är tillgängliga för väljaren över nätet? Kan väljaren med andra ord få veta vad du står för ”just nu” genom Internet?
- iii) Hur många procent av din totala väljarkommunikation tror du sker över nätet (t.ex. e-post, debattforum m.m.)?
- iv) På en skala mellan 1-5 där 1 *ingen alls*, 5 *mycket stor vikt - ett av mina huvudsakliga sätt att nå väljare* **hur stor vikt lägger du vid Internet som informations- och kommunikationskälla för dig att nå dina väljare?**